Türk Edebiyatı
İSİMLER SÖZLÜĞÜ

TÜRK EDEBİYATI İSİMLER SÖZLÜĞÜ

19. CİLT

AHMET YESEVİ ÜNİVERSİTESİ

CamScanner ile tarandı

Türk Edebiyatı
İSİMLER SÖZLÜĞÜ

www.teis.yesevi.edu.tr

CamScanner ile tarandı

Ansiklopedi Dizisi

YAYIN NO: 01

TÜRK EDEBİYATI İSİMLER SÖZLÜĞÜ

Destekleyici Kurumlar
Ahmet Yesevi Üniversitesi - T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Proje Yürütücüsü
Prof. Dr. Mustafa İsen

Yayın Koordinatörleri
Emine Sıdıka Toptaş
Harun Sarıgül

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü - Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, 2022

568 s. ; 19x27,5 cm. – (Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi. Ansiklopedi dizisi; yayın no: 01)

ISBN: 978-9944-237-88-8 (Takım)
ISBN: 978-9944-237-76-5 (19. Cilt)

© Ahmet Yesevi Üniversitesi
Mütevelli Heyet Başkanlığı

Aşağı Öveçler Mah. 1314. Cad. No: 19 06460 Çankaya /ANKARA
Tel: (0 312) 216 06 00 - (0 312) 216 06 01 • Faks: (0312) 223 34 29
www.ayu.edu.tr • yayinlar@yesevi.edu.tr

Kitapta ifade edilen fikir ve görüşler sadece yazarlarına ait olup,
Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı ile
Kültür ve Turizm Bakanlığının görüşlerini yansıtmazlar.

Tasarım Baskı
SFN

SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti.
Tel: 0312 472 37 73-74
sfn@sfn.com.tr • www.sfn.com.tr

✔ Sınırlı Sayıda: 120 adet basılmıştır.

CamScanner ile tarandı

Türk Edebiyatı
İSİMLER SÖZLÜĞÜ

TÜRK EDEBİYATI İSİMLER SÖZLÜĞÜ

— 19. CİLT —

AHMET YESEVİ ÜNİVERSİTESİ

CamScanner ile tarandı

TÜRK EDEBİYATI İSİMLER SÖZLÜĞÜ I
(Başlangıçtan 20. Yüzyıla)

PROJE EKİBİ

PROJE YÜRÜTÜCÜLERİ
Prof. Dr. Mustafa İsen (Başkan)
Prof. Dr. Osman Horata
Prof. Dr. M. Öcal Oğuz
Prof. Dr. Mehmet Arslan (ö. 2019)
Prof. Dr. Filiz Kılıç
Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak

EDİTÖRLER

YAZILI EDEBİYAT / DİVAN EDEBİYATI
Başlangıç-15. Yüzyıl
Prof. Dr. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz
Doç. Dr. Sibel Üst
Doç. Dr. Mehmet Gürbüz

16. Yüzyıl
Prof. Dr. Mustafa İsen
Prof. Dr. Filiz Kılıç
Prof. Dr. Tuncay Bülbül
Prof. Dr. Tuba Durmuş

17. Yüzyıl
Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak
Prof. Dr. Atabey Kılıç
Prof. Dr. Ayşe Yıldız

18. Yüzyıl
Prof. Dr. Osman Horata
Prof. Dr. M. Fatih Köksal

19. Yüzyıl
Prof. Dr. Mehmet Arslan (ö. 2019)
Prof. Dr. Mehtap Erdoğan

ÂŞIK VE TEKKE EDEBİYATI
Başlangıç-16. Yüzyıl
Prof. Dr. Öcal Oğuz
Dr. Tuba Saltık Özkan

17. Yüzyıl
Prof. Dr. Metin Ekici
Doç. Dr. Selcan Gürçayır Teke

18. Yüzyıl
Prof. Dr. Ali Berat Alptekin (ö. 2019)
Dr. Hilal Erdoğan Aksu

19. Yüzyıl
Prof. Dr. Ali Yakıcı
Dr. Öğr. Üyesi Emine Çakır

CamScanner ile tarandı

TÜRK EDEBİYATI İSİMLER SÖZLÜĞÜ II

(20. Yüzyıldan Günümüze: 1860-1985)

PROJE EKİBİ

PROJE YÜRÜTÜCÜLERİ

Prof. Dr. Mustafa İsen (Başkan)
Prof. Dr. Yakup Çelik (Başkan Yardımcısı)
Prof. Dr. M. Öcal Oğuz
Prof. Dr. Fazıl Gökçek
Prof. Dr. Gonca Gökalp Alpaslan
Prof. Dr. Mustafa Kurt
Prof. Dr. Osman Horata (Danışman)
Prof. Dr. Tuba Durmuş (Danışman)

EDİTÖRLER

ÂŞIK VE TEKKE EDEBİYATI
Prof. Dr. M. Öcal Oğuz
Prof. Dr. Metin Ekici
Prof. Dr. Ali Yakıcı
Prof. Dr. Ali Duymaz
Prof. Dr. Dilaver Düzgün
Prof. Dr. Esma Şimşek
Prof. Dr. Fatma Ahsen Turan
Prof. Dr. Abdulkadir Emeksiz
Prof. Dr. Ali Berat Alptekin
Prof. Dr. Hamiye Duran
Doç. Dr. Evrim Ölçer Özünel
Dr. Öğr. Üyesi Doğan Kaya
Dr. Öğr. Üyesi Yeliz Özay
Dr. Öğr. Üyesi Emine Çakır
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Erman Aral
Dr. Gözde Tekin
Dr. Hilal Erdoğan Aksu

1800-1900
Prof. Dr. Fazıl Gökçek
Doç. Dr. Şerife Çağın
Doç. Dr. Özlem Nemutlu
Dr. Öğr. Üyesi Halef Nas
Dr. Öğr. Üyesi Emine Tuğcu

1901-1930
Prof. Dr. Yakup Çelik
Prof. Dr. Nihayet Arslan
Dr. Öğr. Üyesi Çilem Tercüman
Araş. Gör. Esengül Sağlam Can

1931-1960
Prof. Dr. Yakup Çelik
Prof. Dr. Salim Çonoğlu
Prof. Dr. Gonca Gökalp Alpaslan
Doç. Dr. Soner Akpınar
Dr. Öğr. Üyesi Koray Üstün
Dr. Öğr. Üyesi Nurtaç Ergün Atbaşı

1961-1985
Prof. Dr. Baki Asiltürk
Prof. Dr. Mustafa Kurt
Dr. Öğr. Üyesi Beyhan Uygun Aytemiz
Dr. Öğr. Üyesi Bahanur Garan Gökşen
Dr. Öğr. Üyesi Dinçer Apaydın

BALKAN YAZAR VE ŞAİRLERİ
Prof. Dr. Mustafa İsen
Prof. Dr. Tuba Durmuş

TÜRK DÜNYASI
Prof. Dr. Orhan Söylemez
Doç. Dr. Samet Azap

ÇOCUK EDEBİYATI
Dr. Öğr. Üyesi Tacettin Şimşek
Saadet Çetin

POLİSİYE - BİLİM KURGU
Prof. Dr. Seval Şahin Gümüş
Doç. Dr. Didem Ardalı Büyükarman
Dr. Banu Öztürk

TEKNİK EDİTÖR

Emine Sıdıka Toptaş

YAZILIM

Şevket Çalışkan & Hidayet Tütüncü

CamScanner ile tarandı

Gül, Telim gül, görünmez gül halı
Gül reftarın gül güftârın gül üzün
(Kafkasyalı 2002: 53-54).

Diler

Fürû-keş olupdur esl iyeleri
Bed esiller meydân diler, hû diler
Humâr palâlının salıpdır yere
Zîn-pûsunu begres diler, nov diler

Mâyeler esrüyüp mensuh olup ner
Meydânı bos görüp mübâriz ister
Kemâl ü resâdet itip esl ü fer
Çahır içen keçi gurd ovu diler

Sedr-i meclis olup anlamazından
Ne umarsız bu heyâsız dünyadan
Bedöv get-i nezer edip arpadan
Humâr her şâm beş Tebrizî cov diler

Kâmâl odu uca dagdan asıpdır
Yol beledi doğru yoldan çasıpdır
Şongar, lâçın sikârgâhdan düsüpdür
Çalağan mir-i sikâr olup ov diler

Telimhan'ı nâmerd sözü dağladı
Novkiseler özlerin merd çağladı
Nerr ü sîrler esdi kesdi bağladı
Tülkü gelip gılıncına dov diler
(Kafkasyalı 2002: 53-54).

Kaynakça

Kafkasyalı, Ali (2002). *İran Türk Edebiyatı Antolojisi.* C. III. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.

Kaya, Doğan (1997). "Ölümünün Birinci Yılında Ali Kemali", *Millî Folklor.* 35: 33-36.

Kemali, Ali (1981). "Gara Buluddan Çıhan Ay Telimhan", *Varlıg Dergisi.* 25: 49-58.

Kemali, Ali, Muhammed Takî Zehtabî (1382/1962). *Telimhan, Hayatı ve Yaradıcılığı.* Tebriz: Neşr-i Ahter.

Şamilov Eli (2000). "Eli Kemali'nin Toplayıcılıg ve Araşdırıcılıg Fealiyyeti", *Azerbaycan Şifahi Xalg Edebiyyatına Dair Tedgigler. IX. Kitap.* 220-226.

Parvana Bayram

TELLAL-ZÂDE İSMAİL

(d. ?/? - ö. ?/1871)

âşık

(Âşık / 19. Yüzyıl / Anadolu-Osmanlı-Türkiye)

Tellalzade İsmail'in varlığı Vasfi Mahir Kocatürk'in *Saz Şiiri Antolojisi* adlı eserindeki şiirlerinden tespit edilebilmektedir. Büyük bir bestekâr olduğu belirtilen Tellalzâde İsmail, birçok şarkıların sözlerini, saz şiiri tarzında yazmıştır. Şarkı mecmualarından alınan şiirleri burada verilmektedir. 1871'de vefat etmiştir (1963: 345).

Eserlerinden Örnekler

Şarkı

Gönül adlı bülbülüm var
Yar olmaya gül istiyor
Kaşı kara çeşmi siyah
Kakülü sümbül istiyor
gönüldür bu arzu eyler
lütfunuza rica eyler
Şarab-ı aşk için bülbül
Zikr ü fikri hep gül ü mül
Dalma yâr ü refiki
Gecede gül, gündüz sünbül
Gönüldür bu arzu eyler
Lütfunuza rica eyler
Hezarım birdir bulunmaz
Âdeme binde bir olmaz
Gece gündüz eyler figan
Semt-i vasla yol istiyor
Gönüldür bu arzu eyler
Lütfunuza rica eyler
(Kocatürk 1963: 345).

Kaynakça

Kocatürk, Vasfi Mahir (1963). *Saz Şiiri Antolojisi.* Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Emine Çakır

TELLİ MEHEMMED

Mehemmed Hesenov

(d. 1894 / ö. 1973)

âşık

(Âşık / 20. Yüzyıl / Azeri)

Mehemmed Hesenov, 1894 yılında Kazak bölgesinin Köçesger köyünde doğdu. Kendisi de bir halk şairi olan babası Kehreman'dan, hem okuma yazmayı hem de âşıklık sanatının inceliklerini öğrendi. Beş yaşındayken bir demiryolu işçisi olan babası vefat edince, annesinin himayesinde büyüdü.

Mehemmed Hesenov, 1918 yılında Kazak âşık meclisinde "Gələrmi?" redifli şiirinde Neriman Nerimanov'un (Qoca Şərkin Nərimanı Gələrmi?) adından bahsettiği için hapsedildi. Hapisten çıktıktan sonra Gence'ye göç etti ve ömrünün sonuna kadar orada yaşadı.

Rusların baskıcı siyasetine karşı, 1918 yılında kurulan bağımsız Azerbaycan Halk Cumhuriyeti için Âşık Esed, Âşık Mirze ve Âşık İslam ile birlikte tüm kültürel etkinliklerde saz ve sözü ile aktif bir şekilde çalıştı. 1928 yılında I. Âşıklar Kurultayı'nda Âşık Esed'den sonra ikinci mükâfata layık görüldü. 25 Temmuz 1934 tarihinde Zagafgaziya "*Halk İncesenet İşçileri Olimpiada*"sında birinci oldu ve para ödülü aldı. II. Âşıklar Kurultayına katıldı.

CamScanner ile tarandı

1930-1950 yılları arasında Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti genelinde gerçekleştirilen bütün toplumsal ve kültürel etkinliklerde, kutlama törenlerinde, zafer bayramlarında sazı ve sözü ile iştirak etti. 1960'lı yıllarda usta ifade yeteneği, güzel sesi, hoş şivesi ile âşık severlerin büyük ilgi ve sevgisini kazandı. Mehemmed Hesenov, Gence'de 1973 yılında vefat etti (Namazov 2004: 265-266; Nəbioğlu 2010: 27).

1914 yılından sonra âşıklığa çok büyük bir heves besleyen Mehemmed Hesenov, birkaç yıl halk şairi Nebi'nin öğrencisi oldu. Döneminin usta şairi ve âşığı olan Nebi'den eski âşık havalarını ve halk destanlarını öğrendi. Çok kuvvetli ve güzel sesi olduğundan kısa sürede Kazak, Tovuz, Şemkir ve Gence âşık meclislerinde tanınmaya başladı ve Telli Mehemmed mahlası ile büyük ün kazandı (Namazov 2004: 265-266; Nəbioğlu 2010: 27).

Kaynakça

http://enene.musigi-dunya.az/ash_simalarda.html [Erişim Tarihi: 29.12.2017].

Namazov, Qara (2004). *Aşıqlar (Biografik Məlumat Kitabı)*. C. I. Bakü: Səda Nəşriyyatı.

Nebioğlu, Musa (2010). *Ozan-Aşıq Dünyası (Haqqa Qovuşan Aşıqlarımız)*. Bakü: Nurlan Nəşriyyatı.

Esra Yavuz

TELLİ SUNA/NECEFÎ/BACI

Suna Gölpek

(d. 1956 / ö. -)

âşık

(Âşık / 20. Yüzyıl / Anadolu-Osmanlı-Türkiye)

Suna Gölpek, 1956 yılında Eskişehir'in Alpu ilçesine bağlı Sarıkavak köyünde Elif ve Sadık Gölpek'in kızları olarak dünyaya gelmiştir. Gölpek, çocukluğunu Sarıkavak köyünde geçirir. İlköğrenime köyünde başlar, lise hayatını ise Eskişehir Süleyman Çakır Kız Meslek Lisesinde tamamlar. 17 yaşında iki çocuklu biriyle evlendirilmek istenen Suna Gölpek, dayısının oğlu Sadık Gölpek ile kaçarak Seyitgazi ilçesine yerleşir. Evli ve üç çocuk annesidir. Aleviliğin egemen olduğu bir çevrede yetişen Gölpek, Hacı Bektaş-ı Velî çizgisinde ilerler. Kendisi ile yapılmış bir röportajda Hızır Abdal Ocağına bağlılığını belirtir. Eskişehir Şairler Derneği üyesidir ve aynı zamanda Doğançayır Hacı Bektaş-ı Velî Sosyal Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkan Yardımcısıdır. Suna Gölpek Seyitgazi Doğançayır'da yaşamaktadır (www.ayhanaydin.info; www.youtube.com).

İlkokul yıllarında şiir yazmaya başlar. Şiire çocuk yaşta başlayan Gölpek, cem ve dedeler vasıtasıyla yolunu çizer. Şiirlerinde öncelikle Hacı Bektaş-ı Velî olmak üzere Yunus Emre ve Pir Sultan Abdal'dan da etkilendiği anlaşılır. Kemane çalan Dede Durak Bakır ve bağlama çalan Dede Hüseyin Bakır'dan da etkilenmiştir. Okuma tarzı konusunda kendisine örnek aldığı isimler Abidin Arı, İsmahan Arı ve akrabaları Feleknaz Akçe'dir. Hem irticalen hem de hazırlanarak şiirlerini söyler. Âşıklık sanatına hevesi bağlama icracısı olan Dede Hüseyin'den ileri gelir (Özarslan 2011: 183-184). Şiirlerinde halk sevgisi, hak arayışı ve aşk onu etkileyen ve besleyen temel konulardır. Ona göre ozanlık Hak vergisi ve yeteneğin birleşimidir. Babasının arzusuyla Suna mahlasını kullanmaya başlar. 2003 yılından sonra ise Dede Ali Şar tarafından kendisine Necefî mahlası verilir. Şiirlerinde Telli Suna ve Necefî mahlaslarını kullanır. Telli Suna zaman zaman da Bacı mahlasını da şiirlerine ekler. Telli Suna aşure ile badelenir. Koşma, güzelleme, koçaklama, taşlama, ağıt ve tasavvuf edebiyatı geleneğinden de nefes ve ilahi türünde şiirler yazmış ve söylemiştir (Özarslan 2011: 183-184). Kitap ve kaset çalışmaları devam eden âşık, televizyon programlarına katılmaktadır. Afyon Kocatepe Üniversitesi tarafından hazırlanmış bir belgeseli bulunur. 500'ün üzerinde şiiri bulunan âşık, Sevilay Çınar'ın *Yirminci Yüzyılın İkinci Yarısında Türkiye'de Kadın Âşıklar* başlıklı doktora çalışmasında yer almaktadır. Telli Suna'nın *Bekleyiş* (1993), *Özleyiş* (1997), *Söyleyiş* (2000), *Gökyüzüm* (2000) ve *Doğduğum Köy Sarıkavak* (2012) adlı şiir kitapları vardır.

Eser Adı	*Basım yılı*	*Eser türü*
Bekleyiş	1993	Şiir
Özleyiş	1997	Şiir
Söyleyiş	2000	Şiir
Gökyüzüm	2000	Şiir
Doğduğum Köy Sarıkavak	2012	Şiir

Kaynakça

Çınar, Sevilay (2008). *Yirminci Yüzyılın İkinci Yarısında Türkiye'de Kadın Âşıklar*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

http://ayhanaydin.info/soylesiler/ozanlar/158-suna-golpek [Erişim tarihi: 10.06.2019].

https://www.youtube.com/watch?v=qrNq585Zx8k [Erişim tarihi: 10.06.2019].

Özarslan, Metin (2016). "Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Kadın Âşıklar Üzerine Bazı Düşünceler". *Tarihi Değiştiren Toplumu Dönüştüren Kadınlar Sempozyumu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. 167-187.

Kübra Merve Taş

CamScanner ile tarandı